

А. О. МАСАЛІТІН

MASALITIN A. O.

*аспірант, Академія адвокатури України
(Науковий керівник – доцент В. І. Бояров)***ЩОДО КРИМІНАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ УГРУПОВАНЬ ФУТБОЛЬНИХ УБОЛІВАЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ****ON THE CRIMINALIZATION OF PARTICIPANTS OF FOOTBALL FANS GROUPS IN UKRAINE**

*Тези доповіді на Науковій конференції аспірантів, молодих вчених і практиків
«Актуальні питання законодавчого й організаційного забезпечення здійснення правової допомоги в Україні»,
27 березня 2015 року, Київ, Академія адвокатури України*

До недавнього часу, проблема зростання ролі націоналістичних і екстремістських настроїв в середовищі футбольних уболівальників не була актуальною в багатьох країнах світі, тому числі й в Україні. Але в останні роки таке положення змінилося. Так, Президент УЄФА М. Платіні в своєму інтерв'ю в березні ц.р. заявив, що боїться посилення позицій футбольних хуліганів. «На стадіонах спостерігається тенденція зростання націоналістичних і екстремістських настроїв. В останні кілька місяців ми всі були вражені деякими подіями, які, як я думав, залишилися в минулому» - заявив він [1].

Перші неформальні угруповання футбольних уболівальників-фанатів (у класичному «західному» розумінні цього поняття) з'явилися в СРСР, а отже й в Україні в кінці радянської епохи. Спочатку це були вболівальники російських «Спартаку» та «ЦСКА», в Україні - уболівальники «Динамо» (Київ). Вони почали в особливий спосіб виражати свою підтримку рідному клубу, їздити за ним по всьому СРСР і відстоювати силою авторитет своєї команди. Своєрідним зразком, еталоном для вітчизняних уболівальників як й для більшості пострадянських фанатів були англійські уболівальники. Саме «англійський стиль» підтримки панував на вітчизняних стадіонах. Для нього характерні наголос безпосередньо на саму підтримку: пісні, речівки, скандування, а не на візуальні складові.

Однією із головних складових навколо футбольного життя є – фізичне з'ясування відносин з

опонентами поза футбольним полем. Серед футбольних уболівальників виділяються так звані «хуліганс», пріоритетом для яких є підтримка улюбленої футбольної команди шляхом вчинення бійок. Як правило, більшість бійок проходять за спільною домовленістю сторін, у відлюдних місцях і тривають від сили декілька хвилин. Існують і певні негласні правила, як наприклад не використання під час бійки таких «аргументів», як каміння, палиці, пляшки, металеві прутки та інші предмети, які можна використовувати як холодну зброю).

І якщо при цьому мали місце правопорушення з боку вболівальників, вони не мали якоїсь екстремістської складової: хуліганство, вандалізм, спричинення тілесних ушкоджень та деякі ін.

У другій половині ХХ століття сталося проникнення ультраправих ідей і структур до середовища футбольних уболівальників. При цьому необхідно звернути увагу на те, що таке проникнення одночасно здійснюють як ультраправі організації так і націоналісти (переважно – скінхеди). Останні, як правило, роблять це без якихось далекосяжних політичних цілей, оскільки більшість з них є футбольними уболівальниками, чи були ними в минулому. Навіть незважаючи на відсутність чіткої програми, сучасні футбольні уболівальники становлять велику небезпеку через те, що серед них не тільки розповсюджуються екстремістські заклики, праворадикальні ідеї, але й учасники угруповань футбольних уболівальників вчиняють конкретні протиправні дії. Зараз вже можна

констатувати, що деякі з зазначених угруповань стають все більш структурованими, дисциплінованими, в них є керівники-організатори, стабільні джерела фінансування, наявна ідеологічна складова, є представники в державних установах і так ін. В чомусь вони вже нагадують з одного боку організоване злочинне угруповання, а з іншого - політичну партію.

Занепокоєння політизацією угруповань футбольних уболівальників на пострадянському просторі з'явилися ще у 2004 р. – після масових заворушень в Москві на Манежній площі після показу матчу між футбольними збірними Росії та Японії. Тоді була розроблена програма по боротьбі з молодіжним екстремізмом, в тому числі з футбольними фанатами. Ця програма передбачає профілактичну роботу з активними фанатами за місцем їх проживання, контроль за переміщеннями уболівальників по країні та по місту. Передбачається оперативна робота правоохоронних органів з угрупованнями фанатів поза стадіонів (відомо, що на особливий облік в міліції в рамках цієї програми поставлені вже майже 1,5 тисячі членів неформальних молодіжних об'єднань, в тому числі 516 скінхедів) [2].

Але на жаль, в Україні це тільки у перспективі. Хоча до ЄВРО-2012 в структурі МВС України була створена спеціальна служба – Національний футбольний інформаційний пункт, та одночасно запрацював централізований облік даних інформаційної системи «Проблемний вболівальник». Зокрема, в січні 2012 року до нього вже було внесено дані стосовно 1218 вболівальників [3].

Зараз криміналізація учасників угруповань футбольних уболівальників в Україні характеризується не тільки хуліганськими вчинками (як правило, у виді пошкодження майна, автомашин та ін.) та бійками з фанатами з конкуруючих формувань, а й скоєнням тяжких злочинів, які за мотивацією вже можна віднести до злочинів екстремістської спрямованості, з наявністю такого нового для зазначених формувань явища, яким є поява відповідної політичної складової в їх діяльності.

Так, наприклад, ще у квітні 2002 р. після футбольного матчу за участю київського «Динамо» в Києві групою скінхедів (40–50 молодиків) був здійснений напад на синагогу, розташовану на вулиці Шота Руставелі. В результаті нападу отримали тілесні ушкодження охоронець синагоги Р. та син головного равина Києва. Знищене скло у всіх вікнах споруди. Дії винних кваліфіковані за ч. 2 ст. 161 КК України (умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, поєднані з насильством). Організатор нападу – керівник української секції скін-угруповання «Blood and Honour» («Кров і честь») – Д.Волков та два активних учасника нападу засуджені до позбавлення волі [4].

Отже, можна зробити висновок, що націоналістичні і екстремістські настрої міцно вкоренилися у середовище футбольних уболівальників, об'єднаних у неформальні формування і така ситуація може змінитися на кращу, лише через розробку і впровадження програми по боротьбі з молодіжним екстремізмом, в тому числі з футбольними уболівальниками. Потрібно також узагальнення позитивного досвіду розслідування правопорушень, які вчиняються учасниками угруповань футбольних уболівальників та створювати методику розслідування зазначеної категорії злочинів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мишель Платини: «На стадионах растут националистские и экстремистские настроения. Необходимо создать спортивную полицию» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sports.ru/football/1028278895.html>
2. Санін Г. Аналітика – мать порядку // Итоги.ru. – № 24 (314). – 24 января 2004 г.
3. МВД внесло в базу фанатов-хулиганов 1218 украинцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : correspondent.net/euro/1307795-mvd-vneslo-v-bazu-fanatov-huliganov-1-218-ukraincev
4. Алексеевский Р. Kiev skinhead часть 1: история становления [Електронний ресурс] // Украина криминальная / Р. Алексеевский. – 25.09.2004. – Режим доступа : <http://www.cripo.com.ua/>